

Bize yabancı gelen terimler (III)

Aykut Göker

‘Information’ ve ‘knowledge’ sözcüklerinin her ikisinin de ‘bilgi’ sözcüğüyle karşılanmasının bazı gelişmeleri anlatmada güçlükler yaratabileceğini belirtmişim. Örnek olarak, Avrupa Birliği’nin [AB] Araştırma, Teknoloji Geliştirme ve Gösterim Faaliyetleri’yle ilgili 6’ncı Çerçeve Program (2002-2006) Tasarısı’ndaki öncelikli araştırma alanı önerilerinden bölümler aktarmış; bu bölümlerde yan yana kullanılan, ‘enformasyon teknolojisi’ ve ‘bilgi teknolojisi’, ‘enformasyon toplumu’ ve ‘bilgi toplumu’ kavramları arasındaki ayrımın, programa katılma niyeti olan Türkiye için de önemli olabileceğini göstermek istemişim.

Batı’nın ‘information society’ dediğine, çoğunlukla, ‘bilgi toplumu’ dedik; sonra da, ‘bilgi’den ne anlıyorsak oradan kalkıp bu topluma olmadık nitelikler yakıştırdık. Örneğin, bu toplumu ‘bilgi bolluğu’ toplumu olarak algıladık; bol olanın, sadece enformasyon ve kodlanmış / açık bilgi [codified knowledge] olduğunu; ama, uluslararası / firmalar arası teknoloji ve rekabet üstünlüğü yarışında belirleyici olan ‘know-how’ türü örtük [zımnî] bilgiye [tacit knowledge] erişmenin daha da zorlaştığını [Türkiye’nin de imzaladığı Uruguay Turu Nihâi Senedi’ne ek ‘Ticaretle Bağlantılı Fikrî Mülkiyet Hakları Anlaşması’nı hatırlayın] gözden kaçırdık.

Şimdi AB, gündeme, gerçekten ‘bilgi toplumu’nu [knowledge society] getiriyor. Sözünü ettiğim Program Taslağı’ndaki araştırma önceliklerinden birinin konu başlığı şöyle: “**Bilgiye-dayalı Avrupa Topluluğu’nda Yurttaşlar ve Yönetişim** [Governance]”... Alt başlık, “**Bilgiye-dayalı Avrupa Toplumu**”... Bu konuyu araştırma gereği şöyle açıklanıyor: “Avrupa bilgi toplumunun inşası, Avrupa Topluluğu için, açıkça ortaya konmuş politik bir hedeftir. Bu araştırmayla, sürecin Avrupa’ya özgü şartlara ve Avrupa’nın emellerine uygun olarak cereyan etmesini güvence altına alacak [ortak] bir anlayış zemininin sağlanması amaçlanmaktadır.” Bu bağlamda şunların araştırılması öneriliyor:

Bilginin üretilmesi, dağıtılması ve kullanılmasının geliştirilmesi; ekonomik ve toplumsal gelişme üzerindeki etkisi: Bu konudaki araştırmalarda hedef, “bilginin karakteristikleri ve hem kamu malı hem de özel mal olarak işlevleri konusundaki anlayışı önemli ölçüde geliştirmek; böylece, konuya ilişkin politika tasarımı ve karar oluşturma süreçleri için [sağlam] bir temel sağlamaktır” deniyor ve ekleniyor: “Bu araştırmalar, bilginin karakteristikleriyle ekonomi, toplum ve inovasyon bağlamındaki işlevleri; ekonomik ve toplumsal kurumların dönüşümlerinde bilginin rolü; bilgi üretim, dağıtım ve kullanım süreçlerinin dinamikleri; bilginin herkese açık hâle getirilmesinin [kodifikasyonunun] bu süreçlerdeki rolü ve enformasyon ile telekomünikasyon teknolojilerinin buna etkisi; bu süreçlerde yerel yapıların ve toplumsal ağların [‘social networks’] önemi üzerinde odaklanacaktır.”

AB’nin Lizbon zirvesinde kararlaştırılan hedeflerine hizmet eden bilgiye-dayalı bir toplum geliştirmek için seçenekler ve seçimler: Hedef, “Avrupa’daki toplumsal modellerin çeşitliliğini de dikkate alarak, bilgiye-dayalı bir toplumun, sürdürülebilir gelişme, Birlik ülkeleri arasında kaynaşma ve geliştirilmiş yaşam kalitesi gibi toplumsal hedeflere erişilmesini nasıl hızlandırabileceği konusunda tümleşik bir anlayış geliştirmektir” deniyor.

Bilgi toplumuna giden yolların çeşitliliği: Hedefin, “bütün Avrupa için kıyaslanabilir perspektiflerin ortaya konması ve böylece, bilgi toplumuna ulusal ve bölgesel düzeylerde geçiş stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması için gelişmiş bir temel sağlanması” olacağı söyleniyor.

Yurttaşlar, demokrasi ve yeni yönetim biçimleri: Hedef, “yönetişim ve yurttaşlıktaki değişimleri etkileyen başlıca faktörlerin belirlenmesi olduğu kadar, demokratik yönetişimi artırmak, çatışmaları çözmek, insan haklarını korumak, kültürel çeşitlik ve öznellikleri dikkate almak için var olan seçenekleri de belirlemektir” diye açıklanıyor.

Önceki ve bu yazımdaki aktarımlardan da anlaşılacağı üzere, ‘**bilgi toplumu**’, şartlarının hazırlanmasına bugünden başlanması öngörülen; ama, **enformasyon toplumu** sonrasına ilişkin bir toplum modelidir. Sanayi toplumları, AB örneğinde olduğu gibi, bir yandan, enformasyon toplumuna geçiş sürecini destekleyecek teknolojileri geliştirebilmek için önlem alırken, öte yandan, bu toplumdaki sonrasıyla da uğraşmaktadırlar. Daha sonrası için kurgulanmaya çalışılan model, henüz açıklığa kavuşmamıştır. Araştırarak bunu sağlayacaklardır. Bizim de, söz konusu toplumsal yapıları ayırt edebilmek için, işe terminolojiden başlamamızda yarar vardır.

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 06 Ekim 2001.